

Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość

Warszawa, 22 stycznia 2024 r.

**Grupa Posłów na Sejm RP
Klubu Parlamentarnego
Prawo i Sprawiedliwość**

**Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2022 r., poz. 990) niżej podpisani posłowie składają projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o paszach

Na podstawie art. 34 ust. 1 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy Pana Posła Zbigniewa Dolatę.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. 88-WP.020.45.2024

Data wpływu 22.01.24v.

U S T A W A

z dnia ...

o zmianie ustawy o paszach

Art. 1. W ustawie z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1149) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 w pkt 23 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 24 i 25 w brzmieniu:
„24) surowce wysokobiałkowe – materiały paszowe, w których zawartość białka jest nie niższa niż 20%, wykorzystywane jako komponent do produkcji pasz w celu zaspokojenia potrzeb żywieniowych zwierząt na białko;
25) cel wskaźnikowy białka paszowego – minimalny udział niemodyfikowanych genetycznie roślinnych surowców wysokobiałkowych pochodzących z upraw z terenu Rzeczypospolitej Polskiej w ogólnej ilości roślinnych surowców wysokobiałkowych wykorzystywanych przez producenta do produkcji pasz wprowadzanych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.”;
- 2) w art. 15 w ust. 1 uchyla się pkt 4;
- 3) w art. 53 w ust. 1 w pkt 5 wyrazy „2–4” zastępuje się wyrazami „2 i 3”;
- 4) po art. 53a dodaje się art. 53aa w brzmieniu:
„Art. 53aa. 1. Podmiot działający na rynku pasz, który wytwarza pasze z udziałem genetycznie zmodyfikowanych surowców wysokobiałkowych, który nie realizuje obowiązku, o którym mowa w art. 58a ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości 3% wartości ubiegłorocznego obrotu netto.
2. W przypadku gdy podmiot, o którym mowa w ust. 1, co najmniej w jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług przekraczający 2 miliony złotych, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat przekroczyły 2 miliony złotych, karę pieniężną wymierza się w wysokości do stu pięćdziesięciokrotności kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej za rok poprzedzający rok nałożenia kary, ogłaszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie niższej niż 500 000 zł.”;
- 5) po art. 53b dodaje się art. 53ba w brzmieniu:

„Art. 53ba. W przypadku ponownego popełnienia takiego samego czynu, o którym mowa w art. 53aa, wysokość kary pieniężnej jest nie niższa od wysokości kary pieniężnej wymierzonej poprzednio za takie naruszenie.”;

6) po art. 58 dodaje się art. 58a w brzmieniu:

„Art 58a.1. W latach 2025–2034 podmiot działający na rynku pasz, który wytwarza pasze z udziałem genetycznie zmodyfikowanych surowców wysokobiałkowych jest obowiązany stosować w produkcji pasz wprowadzanych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej niemodyfikowane genetycznie surowce wysokobiałkowe w ilości co najmniej równej celowi wskaźnikowemu, z wyłączeniem podmiotów, których udokumentowany udział niemodyfikowanych genetycznie surowców wysokobiałkowych wykorzystanych w roku ubiegłym do produkcji pasz wprowadzonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wynosił w ogólnej ilości wykorzystanych surowców wysokobiałkowych co najmniej równowartość celu wskaźnikowego na dany rok. Udokumentowany, mniejszy niż wymagany cel wskaźnikowy, udział surowców białkowych niemodyfikowanych genetycznie wykorzystanych w roku ubiegłym wlicza się do wykonania celu wskaźnikowego w danym roku.

2. Wartość celu wskaźnikowego wynosi:

- 1) w 2025 r. – 15,0%;
- 2) w 2026 r. – 6,0%;
- 3) w 2027 r. – 6,0%;
- 4) w 2028 r. – 6,0%;
- 5) w 2029 r. – 6,0%;
- 6) w 2030 r. – 6,0%;
- 7) w 2031 r. – 6,0%;
- 8) w 2032 r. – 6,0%.

3. Osiągnięcie celu wskaźnikowego w danym roku kalendarzowym ustala się na podstawie udokumentowanego ubiegłorocznego zużycia genetycznie zmodyfikowanych surowców wysokobiałkowych, a w przypadku podmiotu, który w poprzednim roku kalendarzowym nie wytwarzał pasz z udziałem surowców wysokobiałkowych – na podstawie zdolności produkcyjnej zakładu dla tych pasz.

4. Kontrolę podmiotów działających na rynku pasz w zakresie realizacji obowiązku, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza Inspekcja Weterynaryjna w oparciu o dokumenty

handlowe potwierdzające udział niemodyfikowanych genetycznie surowców wysokobiałkowych w ogólnej ilości surowców wysokobiałkowych wykorzystywanych do wytwarzania pasz z ich udziałem, wprowadzanych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w danym roku kalendarzowym.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wydania ustawy

W Polsce, podobnie jak w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, problematyka dotycząca wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych do użytku paszowego budzi wiele kontrowersji, których odzwierciedleniem są dyskusje i polemiki społeczne, a także liczne debaty polityczne. Obecnie obowiązujące przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1149) nie nakazują ani nie zabraniają podmiotom działającym na rynku pasz stosowania jako komponentu do pasz organizmów genetycznie zmodyfikowanych i pozostawiają wybór producentowi, jaki materiał zastosuje do produkcji paszy.

Deficyt produkcji białka roślinnego jest jednym ze strategicznych problemów w kraju i UE. Wynika on nie tylko z potrzeby większego uniezależnienia się od zewnętrznych dostaw i potrzeby dywersyfikacji źródeł białka, ale również z wyzwań klimatycznych i dążenia do ograniczania śladu węglowego. Nie bez znaczenia pozostają coraz bardziej popularne wśród konsumentów trendy sięgania po produkty lokalne, regionalne, wyprodukowane tradycyjnymi metodami, w tym jako wolne od GMO.

Europejska produkcja zwierzęca opiera się na importowanej śrucie sojowej, która jest obecnie podstawowym źródłem białka w paszach. UE jest drugim na świecie (po Chinach) importerem nasion roślin wysokobiałkowych. Zmniejszenie zależności od importu białka paszowego musi być częścią szerszej transformacji systemu żywnościowego UE. W komunikacie Komisji Europejskiej dot. Zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i zwiększenia odporności systemów żywnościowych (COM(2022) 133) Komisja podkreśla, że zwróci szczególną uwagę na rośliny wysokobiałkowe, a także dokona przeglądu polityki określonej w sprawozdaniu z 2018 r. w sprawie rozwoju produkcji białka roślinnego w Unii Europejskiej. Również unijne strategie rozwoju tj. Europejski Zielony Ład oraz Strategia „Od pola do stołu” wyróżniają rośliny strączkowe jako jeden z elementów w realizacji poszczególnych celów tych dokumentów.

Brak samowystarczalności w produkcji na terenie UE stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa żywnościowego, będącego celem polityki gospodarczej każdego kraju.

Nabiera to szczególnego znaczenia w kontekście wojny w Ukrainie. Dlatego tak ważne jest uniezależnienie się od zewnętrznych dostaw białka. Pomimo wzmożonych działań, które mają na celu propagowanie uprawy roślin białkowych, zainteresowanie przemysłu paszowego wykorzystaniem białka innego niż importowane białko z poekstrakcyjnej śruty sojowej wciąż jest niewielkie.

Celem projektowanej ustawy o zmianie ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach jest wprowadzenie celu wskaźnikowego, który będzie określał wielkość udziału niemodyfikowanych genetycznie surowców białkowych do produkcji pasz przemysłowych stanowiących alternatywę dla modyfikowanych genetycznie importowanych surowców białkowych. Celem wprowadzanej zmiany jest zwiększenie areału uprawy roślin białkowych w Polsce, z których ma być dostarczone białko dla sektora paszowego, w miejsce importowanego białka paszowego. Zakłada się, że dzięki proponowanym zmianom uzależnienie kraju od importowanego białka paszowego, głównie zmodyfikowanej genetycznie poekstrakcyjnej śruty sojowej zmniejszone zostanie w ok. 45%. Zaproponowane rozwiązania są spójne z już realizowanymi przez rząd działaniami odbudowy suwerenności białkowej i tworzeniem warunków zapewniających "bezpieczeństwo białkowe" w przypadku wystąpienia światowego kryzysu białkowego na rynku pasz.

W roku 2011 Rada Ministrów przyjęła pierwszy z dwóch programów wieloletnich, które ukierunkowane były na przeprowadzenie kompleksowych badań nad zastosowaniem krajowych źródeł białka roślinnego w produkcji pasz. W latach 2011-2015 realizowany był program wieloletni pn. „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”, a w latach 2016-2020 – program wieloletni „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Celem głównym obu programów było stworzenie warunków do zmniejszenia importu białka paszowego (poekstrakcyjna śruta sojowa). Prace ukierunkowane były na zwiększenie wartości biologicznej i użytkowej białka roślinnego pochodzącego z rodzimych surowców i zwiększenie dostępności krajowych odmian uprawianych w nowych technologiach, których odpowiednio przetworzony plon mógłby być realną alternatywą w żywieniu zwierząt.

Produkcja alternatywnych dla importowanych modyfikowanych genetycznie surowców białkowych jest wielokierunkowym przykładem działań prośrodowiskowych, wspierania dobrych praktyk rolniczych oraz ważnym elementem budowania zaplecza białkowego zarówno do celów paszowych, jak i w celu zaspokojenia potrzeb żywieniowych ludzi. Korzyści

prośrodowiskowe, które daje uprawa roślin białkowych, są dobrze znane. Wprowadzanie do płodozmianu gatunków roślin strączkowych pozwala na ograniczenie stosowania nawozów mineralnych, a zwłaszcza azotowych nawet o 20-25%. Rośliny te praktycznie nie potrzebują azotu, a pozostawienie roślinom następczym azotu związanego biologicznie, wpływa korzystnie na ilość i jakość plonów oraz pozytywnie – na całe środowisko glebowe, szczególnie na rozwój mikroorganizmów glebowych. Jednym z efektów następczych uprawy strączkowych jest poprawa struktury gleby i jej kompleksu sorpcyjnego, lepsze napowietrzenie gleby i zwiększenie jej pojemności wodnej. Uprawa roślin bobowatych wpływa pozytywnie na bilans materii organicznej w glebie, co powoduje, że stanowią one bardzo dobry przedplon dla wielu gatunków roślin uprawnych, w tym zbóż, roślin przemysłowych i okopowych. Do korzyści płynących z uprawy roślin strączkowych można zaliczyć również zmniejszenie kosztów stosowania pestycydów oraz możliwość ograniczenia kosztów uprawy gleby pod roślinę następczą (bezorkowa).

Wobec skali importu surowców białkowych oraz wyzwań, jakie pojawiły się po roku 2020 (pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie), zasadne jest stworzenie mechanizmu stymulującego rynek pasz, który pozwoli na zwiększenie wykorzystania niemodyfikowanych genetycznie zasobów surowców wysokobiałkowych w ich produkcji, czego oczekiwanym efektem będzie wzrost wykorzystania w żywieniu zwierząt gospodarskich pasz z udziałem rodzimego białka i stopniowe uniezależnianie tego rynku od surowców importowanych.

2. Stan aktualny

W Unii Europejskiej do zapewnienia ciągłości produkcji pasz konieczny jest udział śruty sojowej, który wynosi około 40 mln ton, co odpowiada około 20 mln ton białka. UE importuje 92% tego białka, a tylko 8% pochodzi z produkcji rodzimej. Podobnie wygląda sytuacja w naszym kraju. Polska rocznie importuje ok. 1,4 mln ton białka w postaci śruty sojowej, której w ostatnich latach sprowadza się do kraju około 2,5 mln ton.

Śruta sojowa i ziarno soi wraz z importowaną śrutą słonecznikową oraz słonecznikiem w ilości około 340 tys. ton, stanowią ponad 70% białka używanego do produkcji pasz w Polsce. Rodzima produkcja białka stanowi ok. 26-30%, i w głównej mierze składają się na nią nasiona roślin strączkowych, suszone wywary oraz poekstrakcyjna śruta rzepakowa.

Polska posiada potencjał produkcyjny związany z uprawą roślin strączkowych - Według danych GUS powierzchnia, na której były uprawiane rośliny strączkowe pomiędzy rokiem 2011 a 2015 zwiększyła się z 119 tys. ha do 350 tys. ha. Spowodowane to było między innymi

wsparciem finansowym, jakie rolnicy uprawiający rośliny strączkowe otrzymywali w ramach dopłat i w innych formach wsparcia. W latach 2017-2022 powierzchnia uprawy roślin białkowych na nasiona wynosiła odpowiednio: 366 (2017 r.), 309 (2018 r.), 299 (2019 r.), 324 (2020 r.), 339 (2021 r.) oraz 362 tys. ha (2022 r.) (dane wg ARiMR). Powierzchnia uprawy roślin strączkowych na ziarno utrzymuje się na zbliżonym poziomie, co świadczy o tym, że transfery pomocowe wspierają rolników w uzyskiwanym przez nich dochodzie z uprawy tych gatunków, jednak problemy ze zbytem, wynikające z nieznacznego zainteresowania przemysłu paszowego skupem surowca z rozproszonych w kraju gospodarstw rolnych, powodują zniechęcenie do kontynuacji uprawy tej grupy roślin.

Aby wzmocnić zainteresowanie uprawą roślin strączkowych od roku 2010 realizowana jest pomoc dla rolników w postaci dopłat bezpośrednich do produkcji tej grupy roślin. Jest to instrument przyczyniający się do łagodzenia trudności występujących w sektorze roślin strączkowych. Stosowana w latach 2015-2016 płatność związana do powierzchni upraw roślin wysokobiałkowych przysługiwała do uprawy w plonie głównym następujących gatunków roślin: bób, bobik, ciecierzycy, esparceta siewna, fasola zwykła, fasola wielokwiatowa, groch siewny, groch siewny cukrowy, koniczyna czerwona, koniczyna biała, koniczyna białoróżowa, koniczyna perska, koniczyna krwistoczerwona, komonica zwyczajna, lędźwian, lucerna siewna, lucerna mieszańcowa, lucerna chmielowa, łubin biały, łubin wąskolistny, łubin żółty, nostrzyk biały, peluszką, seradela uprawna, soczewica jadalna, soja zwyczajna, wyka kosmata, wyka siewna. Stawka płatności wynosiła: 415,21 zł/ha w 2015 r. i 430,49 zł/ha w 2016 r.

W ramach przeglądu instrumentów wsparcia związanego z produkcją, Polska zdecydowała o wprowadzeniu od roku 2017 zmian w zasadach przyznawania pomocy w sektorze roślin wysokobiałkowych, których celem jest sprzyjanie rozwojowi bardziej konkurencyjnej bazy surowcowej do produkcji pasz. W związku z powyższym, od roku 2017 obowiązywały zmienione zasady przyznawania wsparcia związanego z produkcją w sektorze roślin wysokobiałkowych. W miejsce płatności do roślin wysokobiałkowych, wprowadzono dwie odrębne formy wsparcia, w dwóch podsektorach: podsektor 1 - płatności do roślin strączkowych na ziarno; podsektor 2 - płatności do roślin pastewnych.

Płatność do roślin strączkowych na ziarno przysługuje do powierzchni uprawy bobiku, grochu siewnego (z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego), łubinu białego, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego oraz soi zwyczajnej, również w przypadku uprawy gatunków tych roślin w formie mieszanek. Warunkiem przyznania płatności jest dokonanie zbioru ziarna (nasion).

Do 2021 r. płatność miała charakter degresywny – wyższa stawka stosowana była do pierwszych 75 ha upraw w gospodarstwie, niższa do powierzchni powyżej 75 ha. Stawka płatności do pierwszych 75 ha wynosiła: 606,52 zł/ha w 2017 r., 721,04 zł/ha w 2018 r., 765,80 zł/ha w 2019 r. i 724,38 zł/ha w 2020 r.

Natomiast stawka płatności do powierzchni ponad 75 ha wynosiła: 303,26 zł/ha w 2017 r., 360,52 zł/ha w 2018 r., 382,90 zł/ha w 2019 r. oraz 362,19 zł/ha w 2020 r.

Od 2021 r. zniesiona została degresywność i obowiązuje jedna stawka płatności: w 2021 r. wynosiła ona 685,70 zł/ha, a w 2022 r. wg danych wstępnych – 673,50 zł/ha.

Powierzchnia upraw zgłaszanych w ramach płatności związanych z produkcją w sektorze roślin wysokobiałkowych przedstawia się następująco (dane ARiMR):

2015 r. – 690,8 tys. ha,

2016 r. – 681,3 tys. ha,

2017 r. – 556,1 tys. ha, w tym 190 tys. ha do roślin pastewnych,

2018 r. – 477,2 tys. ha, w tym 167,3 tys. ha do roślin pastewnych,

2019 r. – 462,5 tys. ha, w tym 162,9 tys. ha do roślin pastewnych,

2020 r. – 488,9 tys. ha, w tym 164,7 tys. ha do roślin pastewnych,

2021 r. – 509,2 tys. ha, w tym 169,6 tys. ha do roślin pastewnych,

2022 r. – 526,7 tys. ha, w tym 163,9 tys. ha do roślin pastewnych.

Na realizację wsparcia związanego z produkcją w sektorze roślin wysokobiałkowych Polska przeznaczyła w latach 2015-2019 łączną pulę środków blisko 1,5 mld zł. Z uwagi na brak przełożenia wyników dopłat do produkcji na udział białka krajowego w produkcji towarowej trafiającej na rynek pasz, instrumenty wsparcia po roku 2020 nakierowane były na budowanie rynku roślin białkowych, skracanie łańcuchów dostaw oraz promocję produktów wytworzonych bez udziału GMO.

Poza płatnościami związanymi z produkcją, rolnicy uprawiający rośliny wysokobiałkowe mogą korzystać, na zasadach ogólnych, z pozostałych instrumentów wsparcia bezpośredniego, w szczególności z: jednolitej płatności obszarowej, płatności za zazielenienie, dopłaty do materiału siewnego oraz po spełnieniu dodatkowych warunków, płatności dodatkowej (redystrybucyjnej) i płatności dla młodych rolników oraz ekoschematów. Dodatkowo, od 2022 r. stosowana jest w Polsce Uzupełniająca Płatność Podstawowa (UPP), w ramach tzw. przejściowego wsparcia krajowego. Płatność przysługuje do najważniejszych roślin uprawnych na gruntach ornych, w tym m.in. do soi, bobu, bobiku, łubinu słodkiego,

grochu siewnego, wyki siewnej, soczewicy jadalnej i ciecierzycy pospolitej. Szacunkowa stawka tej płatności za 2022 r. to 41,10 zł/ha.

Zgodnie z Planem Strategicznym WPR, zatwierdzonym przez Komisję Europejską decyzją z dnia 31.08.2022 r., pula środków na wsparcie do roślin strączkowych na nasiona (od 2023 r. będzie obowiązywała zmieniona nazwa płatności) wyniesie ok. 324,3 mln EUR i będzie wyższa o ok. 27% w porównaniu do puli środków z okresu 2018-2022. W przypadku płatności do roślin pastewnych łączna pula środków na lata 2023-2027 wyniesie ok. 86,63 mln EUR i będzie wyższa o ok. 1,2% od puli środków na lata 2018-2022.

Od 2023 r. do wsparcia nie będzie kwalifikowała się uprawa wyki siewnej i wyki kosmatej z rośliną podporową spoza listy gatunków roślin objętych płatnością do roślin pastewnych i płatnością do roślin strączkowych na nasiona.

Uruchomione zostały też programy, inicjujące ocenę możliwości uprawowych soi. Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) w Słupi Wielkiej w roku 2017 rozpoczął realizację tzw. Inicjatywy białkowej COBORU („Inicjatywa COBORU”), w ramach której nastąpiła znacząca intensyfikacja doświadczeń nad roślinami białkowymi, a zwłaszcza soją. Inicjatywa COBORU obejmuje tradycyjne odmiany roślin bobowatych (strączkowych) grubonasiennych (bobik, groch siewny, łubin wąskolistny i łubin żółty) oraz przede wszystkim soję. W sezonie wegetacyjnym 2022, w ramach Inicjatywy białkowej COBORU założono 198 doświadczeń odmianowych i odmianowo-agrotechnicznych z gatunkami roślin bobowatych grubonasiennych (bobik, groch siewny, łubin wąskolistny, łubin żółty) i soją. Sumaryczna liczba doświadczeń jest nieco większa niż we wcześniejszych latach, gdyż dodatkowo założono doświadczenia z mniej popularnymi gatunkami roślin bobowatych grubonasiennych – łubinem białym i wyką siewną oraz doświadczenia ekologiczne w nowych lokalizacjach.

Wzrost liczby doświadczeń dla całej grupy tych roślin, w porównaniu do roku 2016 wynosi prawie 100%. W przypadku soi, kolejny rok realizowana jest seria sześciu doświadczeń z dwiema różnymi gęstościami siewu. Natomiast dla grochu siewnego, łubinu wąskolistnego i soi prowadzone są doświadczenia, w których wybrane odmiany tych gatunków testowane są w warunkach ekologicznych. Łączna liczba tych doświadczeń w porównaniu do roku 2021 wzrosła z dziewięciu do piętnastu. Po raz pierwszy od wielu lat założono doświadczenia z wybranymi odmianami grochu siewnego w międzyplonie ścierniskowym, w użytkowaniu na zieloną masę.

W Krajowym Rejestrze Odmian COBORU znajduje się 340 odmian soi. Odmiany

skatalogowane są w czterech grupach:

1. Odmiany wczesne i bardzo wczesne (10 odmian).
2. Odmiany średnio wczesne, średnio późne (8 odmian)
3. Odmiany późne (13 odmian)
4. Odmiany bardzo późne (6 odmian).

Wyniki doświadczalnictwa odmianowego z soją wskazują, że ten gatunek może z powodzeniem być uprawiany w wielu rejonach kraju. Aby na stałe wprowadzić do uprawy kolejne odmiany soi z pełną rekomendacją dla rolników należy kontynuować doświadczalnictwo odmianowe przez kilka najbliższych lat. Potrzeba kontynuacji badań terenowych wynika z wciąż dużej zmienności plonowania odmian rodzimych gatunków roślin białkowych i jest przyczyną powszechnie obserwowanego w praktyce zjawiska niewierności plonowania tych gatunków.

Wyniki badań programów wieloletnich Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizowanych w latach 2011-2015, a następnie 2016-2020 pokazały, iż wciąż jest wiele barier, które, przekładają się wprost na popyt niemodyfikowanych genetycznie surowców białkowych. Głównymi ograniczeniami, poza zmiennością i niestabilnością plonowania, są przede wszystkim problemy związane z potrzebą stałych, regularnych i ustandaryzowanych jakościowo dostaw surowca, które mogłyby zapewnić ciągłość produkcji, co przy tak dużym rozproszeniu terytorialnym gospodarstw rolnych, jest obecnie niemożliwe. Brak zorganizowanego systemu, dzięki któremu możliwe byłoby koncentrowanie obrotu i skupu oraz niedostateczna promocja marketingowa produktów wytwarzanych na bazie białka pochodzącego z niemodyfikowanych genetycznie roślin strączkowych, również przyczynia się do ich marginalizacji.

W obecnej sytuacji rynkowej częściowe uniezależnianie się Polski od białka pochodzącego z importowanej śruty sojowej możliwe będzie poprzez zastosowanie kilku równoległych instrumentów. Należy do nich zaproponowany w ustawie cel wskaźnikowy, który ma stymulować m.in. działania przemysłu paszowego mające na celu zwiększenie wykorzystania niemodyfikowanego surowca białkowego do celów paszowych, a co za tym idzie – rozwój rynku rodzimych roślin białkowych. Zaproponowany mechanizm jest podobny do uregulowań, które dotyczą rynku biopaliw.

Dodatkowo, w roku 2020 uruchomiono wsparcie, jakie mogą otrzymać producenci gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich w ramach poddziałania „*Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*” w Programie Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Pomocą objęte są inwestycje dotyczące przetwórstwa i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych, tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z wyłączeniem produktów rybnych, przy czym produkt będący wynikiem przetwarzania powinien być również produktem rolnym. W naborze wniosków premiowane są m.in. operacje dotyczące działalności gospodarczej sklasyfikowanej w Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) pod numerem 10.91.Z - Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich, a 100% kosztów kwalifikowanych realizacji tej operacji dotyczy produkcji pasz, które:

a) będą oznakowane jako wolne od organizmów genetycznie zmodyfikowanych w rozumieniu art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. z 2022 r. poz. 546) przez umieszczenie zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. o oznakowaniu produktów wytworzonych bez wykorzystania organizmów genetycznie zmodyfikowanych jako wolnych od tych organizmów (Dz.U. z 2021 r. poz. 763):

- na opakowaniu lub etykiecie znaku graficznego z określeniem „bez GMO”,
- w dokumentacji towarzyszącej paszy określenia „bez GMO” lub
- na wywieszce, dotyczącej paszy, informacji o oznakowaniu tej paszy jako wolnej od GMO (w tej grupie pasz będą rośliny rodzimej produkcji tj. kukurydza, rzepak oraz soja) lub

b) zawierają, składają się lub zostały wyprodukowane z organizmów, dla których nie istnieją odpowiedniki wpisane do wspólnotowego rejestru genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy prowadzonego przez Komisję Europejską na podstawie art. 28 rozporządzenia (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (w tej grupie znajdują się rośliny strączkowe tj. groch, bobik, czy łubin).

Ze wsparcia w zakresie produkcji pasz, w tym pasz bez GMO w ramach przedmiotowego poddziałania może skorzystać osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, działająca jako przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

Zgodnie z wprowadzoną zmianą w PROW 2014-2020 ze wsparcia będą mogły korzystać również duże przedsiębiorstwa (zatrudniające 250 osób i więcej) – ze względu na fakt, że ich produkcja stanowi ponad 50% krajowego rynku pasz i mają one znaczący wpływ na rozwój i stabilizację krajowego rynku roślin białkowych, na kierunek jego dalszej

transformacji.

Wsparcie dla producentów pasz zaplanowano również w ramach Krajowego Planu Odbudowy – Inwestycja A 1.4.1 „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”.

W Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027 uzupełniająco do wsparcia w ramach I filaru WPR (wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin strączkowych na ziarno oraz wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin pastewnych), zaprojektowano interwencje wspierające inwestycje w gospodarstwach rolnych umożliwiające modernizację i rozszerzenie wyposażenia technicznego gospodarstw, w celu poprawy ich odporności i konkurencyjności lub w celu ochrony zasobów naturalnych oraz klimatu.

3. Uzasadnienie proponowanych zmian

Proponuje się w przepisach zmienianej ustawy wprowadzenie celu wskaźnikowego i określenie jego poziomu, skutkującego zwiększeniem wykorzystania niemodyfikowanych genetycznie zasobów surowców wysokobiałkowych w produkcji pasz oraz wykreślenie przepisu zawartego w art. 15 ust.1 pkt 4 ustawy o paszach, w którym ustanowiony został zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego.

Przepis wprowadzający cel wskaźnikowy będzie realizowany przez podmioty działające na rynku pasz wytwarzające do tej pory pasze z udziałem genetycznie zmodyfikowanych surowców wysokobiałkowych, z wyłączeniem podmiotów, których udokumentowany udział niemodyfikowanych genetycznie surowców wysokobiałkowych wykorzystanych w roku ubiegłym wynosił co najmniej 20 % ogólnej ilości surowców wysokobiałkowych oraz przez te podmioty, które zamierzają rozpocząć taką działalność. Stosowanie celu wskaźnikowego będzie obowiązywać od dnia 1 stycznia 2025 r. Jego wartość na rok 2025 została wyliczona jako iloraz produkcji białka roślinnego w kraju (w tonach) do importu białka w postaci śruty sojowej (w tonach) x 100%. Jako białko roślinne wyprodukowane w kraju zostały uwzględnione jedynie nasiona roślin strączkowych i soi oraz śruta rzepakowa. Do wyliczeń nie uwzględniono innych surowców, które również stanowią źródło białka (np. mieszanki zbożowe, białko ziemniaka, białko owadzie, przetworzone białko zwierzęce).

Przyjęto założenie, że uprawa krajowych surowców białkowych (groch pastewny, łubin żółty i wąskolistny, soja oraz bobik) wynosiła ok. 358, 8 tys. ha co daje ok. 242,8 tys. ton białka. Produkcja śruty rzepakowej wynosi ok. 1,5 mln. ton, co daje 570 tys. ton białka. Łącznie ok. 812 tys. ton białka, może być wykorzystane do produkcji pasz tylko z produkcji krajowej roślin białkowych. Przy imporcie białka ze śruty sojowej oraz innych roślin oleistych (słonecznik, rzepak) co daje ok 2 500 – 3 000 tys. ton, krajowa produkcja stanowi ok. 50% białka, która jednak nie trafia w całości na rynek w postaci komponentów pasz przemysłowych, ponieważ część z wyprodukowanego w kraju białka jest zużywana przez rolników we własnym gospodarstwie, a pozostała ilość, jest przedmiotem eksportu.

Mając na uwadze handlowe zobowiązania długoterminowe producentów krajowych surowców białkowych, konieczność zabezpieczenia gospodarstw utrzymujących produkcję zwierzęcą w chowie ekstensywnym opierających się na własnych zasobach białkowych oraz możliwości uprawowe i związane z tym ryzyko pogodowe, które nie pozostaje bez wpływu na produkcję roślin białkowych przyjęto, że białko z krajowych zasobów dostępne będzie do produkcji pasz przemysłowych przynajmniej na poziomie 15%. Wprowadzenie celu wskaźnikowego w 2025 roku na takim poziomie, zagwarantuje dostępność niemodyfikowanego genetycznie surowca białkowego do produkcji pasz przemysłowych i możliwość realizacji obowiązku zastosowania tych komponentów białkowych w stosunku do importowanych genetycznie zmodyfikowanych surowców białkowych użytych do produkcji pasz już w chwili wejścia w życie przepisów tej ustawy.

Zastąpienie w 2025 roku komponentów białkowych zmodyfikowanych genetycznie, w paszy przynajmniej na poziomie 15% ubiegłorocznego zużycia przez dany podmiot (za rok 2024) zapewni ciągłość produkcji w pierwszym roku wprowadzenia celu wskaźnikowego, jednocześnie zobowiązując podmioty działające na rynku paszowym do aktywnego poszukiwania niemodyfikowanych genetycznie źródeł białka paszowego i budowania łańcucha zależności pomiędzy producentem materiałów paszowych niemodyfikowanych genetycznie, a zakładem wykorzystującym te surowce. Ponieważ każdorazowo punktem wyjścia do wyliczenia procentowego udziału surowców białkowych niemodyfikowanych genetycznie jest ubiegłoroczne zużycie surowców zmodyfikowanych genetycznie, w kolejnym 2026 roku cel wskaźnikowy na poziomie 6% będzie realizowany w oparciu o już pomniejszony rok wcześniej o 15% udział zmodyfikowanych genetycznie surowców białkowych. W latach kolejnych cel wskaźnikowy będzie również wynosił 6% zużytego rok wcześniej, pomniejszonego w latach ubiegłych, udziału genetycznie zmodyfikowanego surowca

białkowego, co oznacza, że w 2032 roku osiągnie wartość 44,9%.

lata	Wskaźnik zastąpienia ubiegłorocznego zużycia surowców GM w paszach przez non GM	Rzeczywisty udział surowców non GM w stosunku do roku wyjściowego
2025	15,0% zużycia z 2024 r.	15,0%
2026	6,0% zużycia z 2025 r.	20,1%
2027	6,0% zużycia z 2026 r.	24,9%
2028	6,0% zużycia z 2027 r.	29,4%
2029	6,0% zużycia z 2028 r.	33,6%
2030	6,0% zużycia z 2029 r.	37,6%
2031	6,0% zużycia z 2030 r.	41,3%
2032	6,0% zużycia z 2031 r.	44,9%

Producent, który do tej pory stosował jako podstawowe źródło białka w paszach importowaną śrutę sojową, będzie zobowiązany co roku stopniowo zwiększać udział niemodyfikowanego genetycznie surowca białkowego, co przyniesie korzyści polegające na stymulacji rynku surowców białkowych poprzez zwiększenie zainteresowania przemysłu organizacją skupu komponentów białkowych z rozproszonych w kraju gospodarstw rolnych, celem zapewnienia ciągłości produkcji.

Efektem poszukiwania i wzrostu zainteresowania przez podmioty paszowe skupem surowców do produkcji pasz na rynku krajowym, będzie zwiększenie areалу uprawy roślin wysokobiałkowych w kraju oraz zwiększenie niezależności podmiotów produkujących pasze od wahań na światowym rynku i sukcesywne odchodzenie od stosowania w żywieniu zwierząt pasz zawierających genetycznie zmodyfikowane komponenty jako głównego źródła białka. Zaproponowane zmiany legislacyjne wpłyną na znaczne zwiększenie zainteresowania przemysłu paszowego rodzimymi surowcami wysokobiałkowymi, dzięki czemu polscy przedsiębiorcy mogliby zyskać na arenie międzynarodowej, jako producenci odpowiadający na potrzeby konsumentów, preferujących żywność pochodzenia zwierzęcego wyprodukowaną z użyciem pasz wolnych od GMO.

Większość wyników dotychczasowych prac badawczych wykazała znaczne możliwości stosowania w żywieniu zwierząt monogastrycznych krajowych pasz białkowych pochodzenia roślinnego, co wskazuje na duży potencjał w zakresie ograniczenia importu genetycznie

modyfikowanej poekstrakcyjnej śruty sojowej. Jednak wszystkie badania wykazały, że na chwilę obecną całkowite zastąpienie poekstrakcyjnej śruty sojowej krajowymi źródłami białka roślinnego w żywieniu kurcząt rzeźnych nie jest możliwe i spowodowałoby obniżenie wyników produkcyjnych i załamanie tego sektora. Jest to wniosek prowadzący do uzasadnienia stopniowej, aczkolwiek konsekwentnej polityki budowania łańcuchów dostaw surowców białkowych pomiędzy ich wytwórcami, a producentami paszy.

Potencjalne skutki wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania pasz GMO miałyby wpływ na konkurencyjność polskich produktów mięsnych i jaj na rynkach zagranicznych, ponieważ rodzime produkty drobiarskie charakteryzują się niższymi cenami w porównaniu do produktów w pozostałych krajach unijnych, dzięki czemu Polska zajmuje silną pozycję w UE. Jako kraj jesteśmy liczącym się producentem mięsa i dużym rynkiem zbytu tego produktu. Systematyczny wzrost produkcji drobiarskiej w Polsce i powiązany z nią wzrost eksportu oraz wzrost konsumpcji mięsa drobiowego na terenie kraju powoduje, że Polska utrzymuje stałą pozycję lidera w produkcji drobiarskiej wśród wszystkich krajów Unii Europejskiej z uwagi na cenową konkurencyjność wytwarzanych produktów.

Wraz z wprowadzeniem w Polsce zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych, mogłyby się pojawić problemy związane z zaopatrzeniem ww. sektora w wystarczającą ilość pasz wolnych od GMO. Zatem z uwagi na brak w chwili obecnej dostępności wystarczającej ilości krajowych surowców wysokobiałkowych potrzebnych do zaspokojenia potrzeb przemysłu paszowego, wprowadzono w projekcie ustawy cel wskaźnikowy, aby stopniowo wprowadzać zmiany uwzględniające konieczność ochrony konkurencyjności krajowej produkcji i możliwość sukcesywnego zwiększania udziału krajowych komponentów wysokobiałkowych w paszach dla zwierząt, m.in. poprzez wzrost areалу i upowszechnienie uprawy soi i innych gatunków roślin białkowych. Częściowe, obligatoryjne zastąpienie importowanej soi alternatywnymi surowcami białkowymi obok zwiększenia powierzchni ich uprawy, przekona przemysł paszowy oraz hodowców zwierząt do pasz z udziałem roślin strączkowych i będzie korzystne dla polskiego rolnictwa, ze względu na rolę roślin strączkowych w płodozmianie i ich następcze działanie plonotwórcze.

Z uwagi na powyższe, konieczne jest wprowadzenie ustawowego celu wskaźnikowego oraz wykreślenie przepisu zawartego w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o paszach, w którym ustanowiony został zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz

organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego.

Wprowadzenie zaproponowanych zmian pozwoli realnie ocenić jak w ciągu kilku lat ulegnie zmianie organizacja rynku roślin białkowych i pozwoli przedsiębiorstwom paszowym na przebudowę dotychczasowego systemu produkcji oraz dostosowanie receptur i linii technologicznych do produkcji pasz dla każdej grupy zwierząt bez uszczerbku dla zdolności produkcyjnych i konkurencyjnej pozycji Polski w produkcji określonych grup zwierząt monogastrycznych (drób i świnie). Powyższe zmiany mają również na celu stopniowe wprowadzanie i zastosowanie trendów Unii Europejskiej w zakresie odbudowy niezależności białkowej na rynku pasz oraz korzystanie z wyników produkcyjnych polskiego rolnictwa i przetwórstwa wspieranego dzięki instrumentom finansowym Wspólnej Polityki Rolnej i ochronę konkurencyjności polskiego rolnictwa na rynku wspólnotowym.

Kontrolę realizacji przestrzegania przepisów ustawy, w zakresie stosowania przez podmioty działające na rynku pasz celu wskaźnikowego, przeprowadzać będzie Inspekcja Weterynaryjna, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2629).

Organy Inspekcji Weterynaryjnej sprawują kontrolę nad wytwarzaniem, wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem pasz. Obszar kontroli, w oparciu o obowiązujące przepisy (załącznik II do rozporządzenia (WE) nr 183/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. ustanawiającego wymagania dotyczące higieny pasz (Dz. Urz. UE L 35 z 08.02.2005, str. 1), obejmuje swym zakresem m.in. kontrolę dokumentacji handlowej związanej z procesem śledzenia i wytwarzania pasz w tym dokumentację dotyczącą rodzaju i ilości materiałów paszowych zakupionych i wykorzystanych do produkcji. Częstotliwość urzędowych kontroli prowadzonych przez IW jest ustalana na podstawie oceny ryzyka. Zgodnie z przyjętymi zasadami urzędowa kontrola ma charakter minimalnej częstotliwości i odbywa się co najmniej dwa razy do roku dla producentów mieszanek paszowych przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich, bez względu na wielkość produkcji, jednak może zostać w każdej chwili zwiększona przez właściwego terenowo powiatowego lekarza weterynarii. Oprócz realizacji założeń opracowywanego corocznie Planu Urzędowej Kontroli Pasz przeprowadzane są w razie konieczności kontrole doraźne.

Ponadto, IW przeprowadza kontrole podmiotów wprowadzających na rynek pasze oznakowane jako wolne od GMO w oparciu o roczny program kontroli podmiotów wprowadzających na rynek żywność lub pasze oznakowane jako wolne od GMO.

W związku z powyższym weryfikacja realizacji celu wskaźnikowego nie będzie

stanowiła dodatkowego obciążenia dla organów kontrolnych IW i nie będzie wymagała od kontrolowanych podmiotów gromadzenia dodatkowej dokumentacji.

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na sytuację społeczną i gospodarczą.

Projekt ustawy nie będzie miał wpływu na sektor finansów publicznych, w tym na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

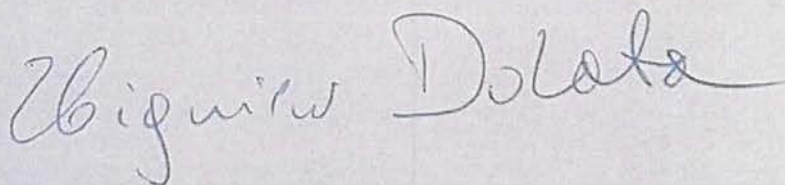
Warszawa, dnia 22stycznia 2024 r.

**Zbigniew Dolata
Poseł na Sejm RP**

**Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Informuję Pana Marszałka, że wyrażam poparcie dla poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o paszach.

Zbigniew Dolata

Poseł na Sejm RP

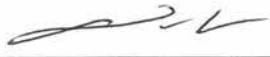

Lista posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość

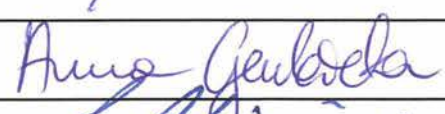
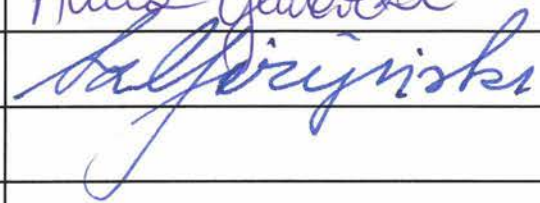

popierających projekt ustawy o zmianie ustawy o sądach

L.p.	Imię i nazwisko	Podpis
1.	Andrzej Adamczyk	
2.	Adam Andruszkiewicz	
3.	Waldemar Andzel	
4.	Dorota Arciszewska-Mielewczyk	
5.	Jan Krzysztof Ardanowski	
6.	Iwona Arent	
7.	Marek Ast	
8.	Piotr Babinetz	
9.	Ryszard Bartosik	
10.	Barbara Bartuś	
11.	Mariusz Błaszczak	
12.	Rafał Bochenek	
13.	Jacek Bogucki	
14.	Zbigniew Bogucki	
15.	Joanna Borowiak	
16.	Kamil Bortniczuk	
17.	Bożena Borys-Szopa	
18.	Waldemar Buda	
19.	Lidia Burzyńska	

Janusz Sadyba, KOU 12, 15, 321 Sadyba

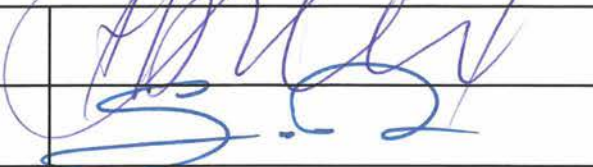
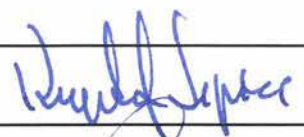

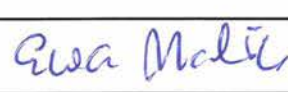

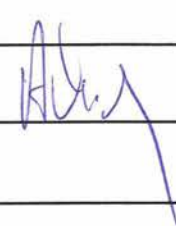
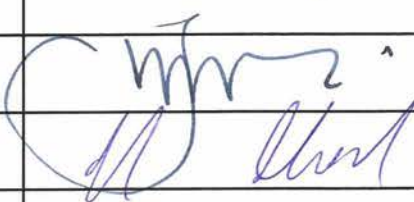
20.	Zbigniew Chmielowiec	
21.	Artur Chojecki	
22.	Kazimierz Choma	
23.	Dominika Chorościńska	
24.	Tadeusz Chrzan	
25.	Anna Cicholska	
26.	Krzysztof Cieciora	
27.	Janusz Cieszyński	
28.	Michał Cieślak	
29.	Krzysztof Czarnecki	
30.	Witold Czarnecki	
31.	Przemysław Czarnek	
32.	Arkadiusz Czartoryski	
33.	Anita Czerwińska	
34.	Katarzyna Czochara	
35.	Władysław Dajczak	
36.	Anna Dąbrowska-Banaszek	
37.	Zbigniew Dolata	
38.	Bartłomiej Dorywalski	
39.	Przemysław Drabek	
40.	Elżbieta Duda	
41.	Michał Dworczyk	
42.	Jan Dziejczak	
43.	Magdalena Filipek-Sobczak	

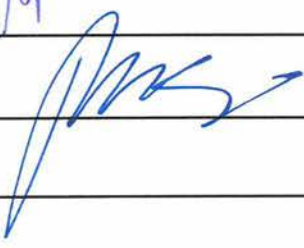

44.	Radosław Fogiel	
45.	Andrzej Gawron	
46.	Grzegorz Gaża	
47.	Anna Gembicka	
48.	Szymon Giżyński	
49.	Piotr Gliński	
50.	Małgorzata Golińska	
51.	Kazimierz Gołojuch	
52.	Robert Gontarz	
53.	Mariusz Gosek	
54.	Małgorzata Gosiewska	
55.	Agnieszka Górka	
56.	Marcin Grabowski	
57.	Marek Gróbarczyk	
58.	Andrzej Gut-Mostowy	
59.	Kazimierz Gwiazdowski	
60.	Marcin Gwóźdź	
61.	Czesław Hoc	
62.	Zbigniew Hoffmann	
63.	Marcin Horala	
64.	Paweł Hreniak	
65.	Paweł Jabłoński	
66.	Norbert Kaczmarczyk	
67.	Filip Kaczyński	

68.	Jarosław Kaczyński	
69.	Piotr Kaleta	
70.	Sebastian Kaleta	
71.	Mariusz Kałużny	
72.	Mariusz Kamiński	
73.	Jan Kanthak	
74.	Fryderyk Kapinos	
75.	Łukasz Kmita	
76.	Maria Koc	
77.	Andrzej Kosztowniak	
78.	Henryk Kowalczyk	
79.	Janusz Kowalski	
80.	Bartosz Kownacki	
81.	Wiesław Krajewski	
82.	Leonard Krasulski	
83.	Piotr Król	
84.	Anna Krupka	
85.	Andrzej Kryj	
86.	Mariusz Krystian	
87.	Krzysztof Kubów	
88.	Marek Kuchciński	
89.	Maria Kurowska	
90.	Władysław Kurowski	
91.	Zbigniew Kuźmiuk	

92.	Anna Kwiecień	
93.	Ewa Leniart	
94.	Joanna Lichocka	
95.	Krzysztof Lipiec	
96.	Grzegorz Lorek	
97.	Sebastian Łukaszewicz	
98.	Marzena Machatek	
99.	Antoni Macierewicz	
100.	Marlena Małąg	
101.	Ewa Malik	
102.	Maciej Małecki	
103.	Dariusz Matecki	
104.	Jerzy Materna	
105.	Grzegorz Matusiak	
106.	Marek Matuszewski	
107.	Łukasz Mejza	
108.	Anna Milczanowska	
109.	Daniel Milewski	
110.	Mateusz Morawiecki	
111.	Jan Mosiński	
112.	Michał Moskal	
113.	Aleksander Mrówczyński	
114.	Arkadiusz Mularczyk	
115.	Piotr Müller	

116.	Marcin Ociepa	
117.	Jacek Osuch	
118.	Jacek Ozdoba	
119.	Teresa Pamuła	
120.	Bolesław Piecha	
121.	Grzegorz Piechowiak	
122.	Anna Pieczarka	
123.	Dariusz Piontkowski	
124.	Kacper Płażyński	
125.	Szymon Pogoda	
126.	Jerzy Polaczek	
127.	Piotr Polak	
128.	Marcin Porzucek	
129.	Marcin Przydacz	
130.	Grzegorz Puda	
131.	Zbigniew Rau	
132.	Marcin Romanowski	
133.	Urszula Rusecka	
134.	Paweł Rychlik	
135.	Paweł Sałek	
136.	Jacek Sasin	
137.	Anna Schmidt	
138.	Łukasz Schreiber	
139.	Jarosław Sellin	

140.	Olga Semeniuk-Patkowska	Olga Semeniuk - Patkowska
141.	Edward Siarka	
142.	Sławomir Skwarek	
143.	Kazimierz Smoliński	
144.	Krzysztof Sobolewski	
~~145.~~	~~Artur Soboń~~	
146.	Agnieszka Soin	A. Soin
147.	Katarzyna Sójka	
148.	Mirosława Stachowiak-Różecka	
149.	Dariusz Stefaniuk	
150.	Marek Suski	
151.	Artur Szałabawka	
152.	Wojciech Szarama	
153.	Krzysztof Szczucki	Szucki
154.	Józefa Szczurek-Żelazko	Szczurek
155.	Paweł Szefernaker	
156.	Paweł Szrot	Szrot
157.	Stanisław Szwed	
158.	Szymon Szynkowski vel Sęk	
159.	Agnieszka Ścigaj	
160.	Andrzej Śliwka	
161.	Jacek Świat	
162.	Krzysztof Tchórzewski	
163.	Robert Telus	

164.	Ryszard Terlecki	
165.	Sylwester Tułajew	
166.	Piotr Uruski	
167.	Piotr Uściński	
168.	Marcin Warchoł	
169.	Robert Warwas	
170.	Jan Warzecha	
171.	Małgorzata Wassermann	
172.	Maciej Wąsik	
173.	Rafał Weber	
174.	Marek Wesoly	
175.	Patryk Wicher	
176.	Jarosław Wieczorek	
177.	Teresa Wilk	
178.	Elżbieta Witek	
179.	Agnieszka Wojciechowska van Heukelom	
180.	Agata Wojtyszek	
181.	Michał Woś	
182.	Grzegorz Woźniak	
183.	Tadeusz Woźniak	
184.	Michał Wójcik	
185.	Bartłomiej Wróblewski	
186.	Sławomir Zawislak	
187.	Jarosław Zieliński	

188.	Tomasz Zieliński	
189.	Zbigniew Ziobro	
190.	Wojciech Zubowski	
191.	Ireneusz Zyska	
192.		
193.		
194.		
195.		
196.		
197.		
198.		
199.		
200.		